

CHAPTER 16

U rükhra chü di zayie kechü

‘Monolithic Bharat’ hauha India la kijü co yopuo ikecüu mo derei Indiamia-e hau pie u rhuopfü ‘Bharata’ idi leya. Indiamia kijüdze, yehzabo, leshümhasi kemedzi zho, kishükinyi thau, kelhouzho, mechü kelhou rhiu, kekuo rükrükecü mu kekramia kele mu kelhou zhoko bu u hü mu pemo di niakratsa seyieko morei seyie kekreamia dorielie keba chie Indiamia kedi ngulieketa hauha ketsokecü tha nu ba sei batuo. Indiamia kedi ngukelie ki Mahatma Gandhi kele mharhüko sükosü Swadesh, Swadeshi, Swadharma, Swa- Bhasha, Swa –Sankriti, Ram Rajya, Gram Swaraj hako khawa sidi kelekemedo nu kepelekecü hau pie kemeyieu chüta. Kekramia kelekemedo medzikecü la u rüla kekreikecü, kedi kesukecü la keperhiekecü, Kebvükecü, mechü kelhou nu ketou mokecü hako seyieu nu keyie vota. Hau la krotho Sangh kemhiekoe u rho chü bata mu rüdikecüu sedeta. Zayie la u rükhra kechü hau kekhalie mo.

Teicie kekra voketa ki kedi cha kevor la u seyie-ue kedi ngulieta zo. Tsie Indiamiaie thiedzü Britishmia kekuo sekevor bau nu bate. Keteimia bu kekramia sou nu di ikecüu zo. Süla kedimia di kerükhrukeshü geinu kedi ngu tseiliete ilie kenjü. Haue seyieu la mhachükecü nu u rükhra chükecüu zo. Therie ki nkoe mia pele di lhou, tsiewe nko kekha jüte. Kedi ngukelie cae mia sikemomia khro bakecü, kedi nguliekelie cae u thuo u khro bakecüu isi. Hindumia teicie kekra u phou khakeshükoe seyie bietshebietshakewa puo se u vie chülie mu teicie kekra mvürümvü chü di kekuo seketuoko la Indiamia rekevor kro-u nu siedzikoe ‘Pakistan’ pie u vie chülie. Hindumia bu siazha ngu mu Muslimmia bu zhakhra ngukelie hau ha pu pethuo morei vatshevaziekecü die mo.

Seyieu rekevorko kuokelie

Thiedzü dze nunu sikelie, mhapuorei bakemokoe mhapete se u vie chülie mu mhapete bakecükoeh mhapuorei se u vie chülie mota. Muslimkoe mvürümvü chü di kekuo seketuo la seyie re di kuolie therietho-u nu Pakistan se u vie chüie. Teicie krie 12-13 voketa ki kele mharhü kekreikekecü kenie parketa geinu terhü chü vor di Pakistan chü separlie. Seyie keza kekriwa mumetha Pakistan nu mhalie nyü seyakezhau Muhammad Ali Jinnah, melie shiekhuoi di diecha hau pushü – ‘Has Ke Lia Hai Pakistan, Lad Ke Lenge Hindustan’.

Pakistanmia ha thie ketso rei mhaca hau la u rhie chü vorzhie. Muslimmia thiedzü dze thuyakezhamia puoe pukecü, “Teicie krie thetha teiki Muhammad bin Qasim-e Sindh rekewa sie Hindumiakoe Islam liekelie teisozha nhie Indiamiae u seyie keza kekrewaketuo tsiau khapie zhüwaketa pu. Hindumia puo chü ba di Muslimmia puo chütaketuo keriethe-u sü Pakistan chü separketuo mvüdze tsie keriethe-u zo” idi pu rei lievi.

Lord Mountbatten rüdiyecü sekevor

Indiamia kedi ngukelie sie, Britishmia Angh Lord Mountbatten nouzhie mu chatha khro nu pesiekelie Pandit Nehru sorkari-e kekuo se diyecüu lielie. Kekreitsa Pakistanmiakoe therhu puo rei se Lord Mountbatten tsü mo derei Nehru-e miakrau kirei puo khrietho-u mu politics nu kepethau se kemeyiekuota. Britishmia krüta haue teicie 1947, kera zha 24 nhie vor India tsolie mu Indiamai kedi ngukelie sie rei, puoe teicie 1948 Cadi 20 ketso India nu ba di mha morokesuo kemeyieko pepikecü chüwa. Puo kemenguu sü puoe Indiamia mu Pakistanmia yehzabo tsüu chüba morokesuou. Puoe Pakistanmia pekrükewa sie Indiamia la siedze kepu chüketuou nu khrie selieta. Pandit Nehru medo ze di puoe mia kekhyakezhamia puo kemhie di puo mharhüko pie Indiamia gei shüyecü chü vota. Kethokhrü chü di Lord Mountbatten-e Cacü 20, 1948 ketso India nu kekuo se mu yehzabo nu thezho khakeshüko medzi di Congress sorkari-e puo ahza khakeshüko medzikecü chü.

Lord Mountbatten-e kerieki Britishmia sorkari phisieu medzi di Indiamia sekecü nu khrie selie. Seyie keza kekrekewa sie Indiamia sorkari nu thezho mu medziyakezhako nu Indiamia zho kemhieyecü puo rei tuo mo mu miapuorei seyie rhukecü la u tei khapie thenyie kemeyie hau leketuo tei rei ngulie mo. India seyie kho kekrekewa hauha kekuo ngulieketu la kerükrei nu liekelie rhi puo ngulie mu sükemhie Congress nu kekuo sekeba Mahatma Gandhi, Subash Chandra Bose, Jayaprakash Narayan, Acharya Kriplani, Acharya Narendra Dev, Dr. Lohia, Purushottam Das Tandon hakoe keperhieyakezhako rüdalie di Britishmia khakeshü politics nu mu yehzabo do-u ngupie uko nei lalie. Britishmia kekuo sekeba ki kedi kecha la keperhie kevor nu krüta kekuotho-u Mahatma Gandhi chatha zhoko rükra mo ta. Krüta hakoe Britishko kekuo se kevor-u se di kemiako sieta.

Gandhiji keleko sa phrü moketa

Mahatma Gandhi-e krütamia puo mo. Puoe Indiamia kelekemedo la zasi kekuotho puo. Puo kelhou rüve nu puoe ‘Ram Rajya’ mu ‘Hind Swaraj’ hanie se di mechü nu mhachü vor. Swadesh, Swadeshi, Swabhasha, Swadharma kepele hako se kelhouzho mu kedi kecha mele nu mhachüketuo pesishüwa. Kepele hako pemvü di puoe Indiamiako bu Satyagraha nu kepekrolieketuo la uko hü zoba tso. Mahatma Gandhi-e Indiamia medzituoyakezha ‘ Ram Rajya’, ‘ Hind Swaraj’ mu kechachie baketuo Indiamia kelhouzho pemvü di Indiamia yehzabo, leshümhasi zhoko, kishükinyi tha hako chülie morokesuo pu. Mahatma Gandhi-e pukecü – “Britishmia mhielie rei vi mu uko kelhouzho rüdirüli kevorko bu jüta morosuo, a süu a medo derei Britishmia bu la ta mu uko kelhouzho rüdirüli kevorko bu haki mha kekha baketuo a süu lielie kenjü. A mhakipuorei süu üse Swarajya idi kielie kenjü”. Mahatma Gandhi-e Indiamia bu krotho, mechü, leshümhasi, kishükinyi tha keweü vado chü kemezhü volieketuo chünyüba. Kedi ngulieketa sie rei mhatho zhoko bu kedi ngukelie mhodzü kelhouzho mhatho kevithoko ze kekhekerhükelielie geinu rübei vikehiekelielie chau nu voliekevi zo. Mahatma Gandhi-e kuo se di pemo niakratsa kelhouko dorielie di lhoukecüu petsou. Puo kele liro niakratsa nu kelhouzho rüdirülikecü sekevor sükosü Industrial revolution, dzieyha liekecü zho, leshümhasi zho mu kishükinyi tha hako India nu nacünanyü kitsa mha kekhyakezha kro-u mu Indiamia rüna krie za 75 nu lhoukebako la kemichie ba pekratho ükecü thashülie vi üdi pu. Gandhi-e leshü thupie Nehru tsükecü nu pu sakecü – “Tsie teiki ungo dze u neiyakezhamia puo chü ba zoshierie, u seyieü nu kerieki zhorüli keviko liepie u vie chülie morosuo nhie idi le” idi thushü.

Gandhi-e pukecü, Britishmiakoe niakratsa nu kevor leshümhasi, krotho mu kishükinyi tsau (web) geinu Indiamia ma pie bawaketa pu – Swaraj ngulieketa sie kekramia tsa hau geinu seyieü chüwa mo liro kedi ngulieketa puoca bamo isi.

Theruokesuo nu, Pandit Jawaharlal Nehru-e, Gandhi khakeshü Swadharma, Swabhasha, Ahimsa, Aparigraha hako lie mvüta. Uko Mahatma Gandhi puo kelhou nu medziyakezha mechü kelhou zho mu kishükinyi kese do hau nu puo ze kenourhe mvüta. Mahatma Gandhi-e kishükinyi thau chükehieketuo la pherüna pete bu puo chükecüu le derei Nehru-e India nu pherünako le kevavuowa di rüna nadiko chükehieketuo bu kemeyieü chüketuo la mhachü sedeta. Mahatma Gandhi-e kedi kecha la keperhiekeba hau kelhouzho kenie keperhiekeba kemhie di

ngu.Süla Gandhi-e ‘ Hind Swaraj’ nu thukeshü – “ Themia huomia a seyie India pie British seyie chüwa nyü ba derei ukoe si bamorokesuou sü nko seyie India hau British seyie chüta ro seyie hau India ikecüu mo di England chütatuo. Hau Swaraj a le medo kebau mo”.

Kemichie kevor

Congress krütakoe Pakistan khapie pepilieketa nyie puo chü di Mahatma Gandhi chatha zhoko, puo kepeleko mu puo kelhouzho nu mhathoko sa phrü mo ta mu sidi Britishmia bu yehzabo-u nu Indiamia kedowa mu congress krütakoe hau la kephouma kezha puo chüwa derei kijü Pete-ue Pakistanmia terhükechü kro-u die (victim) chü votazhie. Britishmiakoe teicie 1935 cie yehzabo chükeshüu ukoe pesie pedzü mhale di kedovi se di Indiamia kekhalie. Lord Macaulay liekelie leshümhasi chatsa medziketuo zhoko se uko mharhüu chü di puo sie puo idi Indiamia bu kekramia/ kekramia yie chütaketuo la Indiamia kelhouzho medziyakezhako bietshebietscha vota. Indiamia tsopfhü mu medziyakezha zhoko rünyü mo zo di Indiamia krieza 75 mesüpie uko bu kekhakecü zho-u lielietä.

India nu Britishmia bu sekeba sorkari-ue kevavuo mu India nu tsazho kevithoko bietshebietschawa tazhiekecüu mia Pete mhodzü nu meyiemeluoata. Kedi kecha la melekecü teiu nu India keze puo chükebau tsiewe die, thechü, themia rüla kekrekreikecü mu nacünanyü pemvü di kezawate. Kerieki keze puo chükelioko prote. Dziejhakelie nu sorkari kesezho-u sedeta. Hau ze di lukihaki kebvükecü sede pata. Kenyimia mu kejümia doonu thechü methuo kebau meyakuo pata. Dziejha liepie kengukecü zho-u sede vorta siro Britishkoe Indiamia kekhekücü nu uko kekuou bu ba sei lieketuo la Indiamia kelhoudzeko bie pesuo kevortuoi nko rei thiedzü dze süu phrü di Britishmia chükevor mhathoko chü la bate.

Kekuo kesemia dieze kechüe Indiamia la Molithic Bharat zo

Britishmiae India nunu laketa sie kijü za yopuo u zekebayo üse India ükecü silie. ‘Bharatvasha’ ha thie teiu nu India kirei chakuo ükecü nkoe rükra mote. Indiamiae kekramia bu kekuo sekecüu pejüwaketuo la teicie krie kerekenie kegei kevor-u thie teiu nu India-u la mo. India nu thechü kekra keba nu thechü huoyo kedi ngulieketa ketho zo sirei tsie rei India thechü kekratsa kekramia kekuo khro ba zo. Congresskoe thezho medzikecü nu kekramia khakeshü zho-u medziketa la thie ketso rei Monolithic India rhiu ngu mote. ‘Bharatvarsha’ nu thechü kekramia dzie

nu kebako nkoe süko shüphrashüwatuowe isikecü kele puorei mhakipuorei si chie mota. Haue nko thie ketso kekramia kelhouzho-u teshü vorzhükecü hievhiesuo thakeshüu ta zo. Dr. Keshavrao Baliram Hedgewar-e Akhand India bu kedi ngu tseikelie chülieketuo la Rashtriya Swayamsevak Sangh pfhükeshü hau meye se. Sanghko kedi ngu tseilieketuo la tsierei keperhiezhü zo. Indiamia kijurie, Yehzabo, leshümhasi zho, kishükinyi chatsa thezho kemedzi, mechü kelhou rhi hako kekramia kekuo khro morei kekramia thezho khrokeba ‘Akhand Bharatvarsh’ ketso voba.

Monolithic India rhiu si kemecülieketuoe Rashtriya Swayamsevak Sangh nu sarsangchalak kenieu Madhavrao Sada Shiv Rao Golwalkar diepu kedzü yopuo geinu silie vi – “Kijü kekra keba Bharat morei Hindustan isiyakezhau nko la mha kemeyieu derei nko seyieu süu khapie nko tsüwate”. Nko thie mirhi nguyakezhau ciechücierhawate. Puotei le vo ketsolie kelho nu mirhi u kelekemedo nu letuoyakezhau mu u tsiepfumia teiu nunu we rüsuo kevor mirhi süu zha kethekei zo. Pesotsa keba thechü Himalaya houpfükebako nunu tsu pekhrotsa dzükezhau mu kijü rüchütsokemo kecükezhau hako pete India rhi ketho-u zo. Hamhie di u seyieu chü kemeya mu puo rhi tou-u parlieketuo la Indiamia kijüu la mhale menuo se morosuo. Bhuddhismia teiki nu u zuo kijüu üse seyie puo üdi rüsuo kevor-u sü Hindumia kijüu. “U seyie pro talie kelho-u, kekrei talie kelho-u sü India zo”.

Indiamia mhakisimia kekra rei ‘Akhand Bharat’ hauha pie Hindumia, Pakistanmia mu Bangladeshmia idi le bayakecü hauha kethekre sekecü puo. Akhand Bharat ha political mharhü puo rübei zokemo ukoe rükra mote derei haue ketho nu ro Indiamia khrie mu rhu bakecü zasi puo zo. Teicie 1947 cie Indiamia krei paketa sie keze puo chütaketuo mharhüu sedelie mota. Thiedzü keriekimia diemvüko nu dieca Bharat, Bharati, Devatma Himalaya, Chakravarti Kshetra hako ha vado nu sekecü chü vor. Sanatanmia medzikevor zho puo liro Indiamia puoe khise siekelie metsei Bharat Mata vie Charanja-u pie u teikhie zhükecü zho puo chü mu süu tsie teiu nu rei medzituoya zo.

India la monolithic rhiu

Rashtriya Swayamsevak Sangh nu Sarsangchalak pengouu Shri Sudarshanji-e Indiamia leshüda kewe puo phrukewa sie mhathu leshü (article) puo nu pukeshü. “Thiedzü voketa thedzekeo nunu sikelie u seyieü chü kemeya pakecü nu pesotsa Tibet tierie nunu tsu dzükezha ketso bo voba mu sünu Afghanistan, Tibet, Sikkim,, Bhutan, Malaysia, Singapore mu Lanka hako rei sa phre. Britishkoe thechü hako pete nu u kedirüvie chü kemeyie pata sidi ukoe Tibet pie uko keyachü puo chüwa sirei Tibet nu leshüthuketsükecü zho mu thenamia zho-u liro India nunu puo thoko chü bazo”.

Dzükezha pesotsa mu Himalaya keva pekhrotsa keba Varsha üse Bharat idi kieya mu puo geinu lhou keparko üse Bharati isiya. India üse Chakravarti seyie puo üdi puya, Acharya Chanakya-e Kautilya Arthashastra nu thecakechü va thepfüu episode 135-136 nu Chakravarti thechüko kepupiezhü.

Thiedzü dze phrü kevor nunu mha mecütou ba di ngukelie puo sü India ha kijü rie tsiu seyie puo rei zo. Seyieü nu thiedzü dze thuyakezha Shri Devendra Swarup thukeshü – “Nkoe Afghanistan nu teicie krie thenie voketa ki Chinamia rüvemiamia puo Hiuen Tsang isikecü teiki nu tuoketa Tashkent- Samarkhand thechü sa di British India bu keze puo chüta nyüya me? India idi kieketa mhodzü rei thechü kekreikecü Sri Lanka, Burma, Thailand, Java, Sumatra, Bali, Malaysia, Formosa mu Philippines hako pete rei Nava Dweepvati idi kie vor zo”.

Pakistankoe krütamia pese sesierkecü zasi puo chü derei ukoe Akhand India la kelhouzho nu kele mharhüko puocapuola silie mo mu sükemhie thie teiu nu Pakistanmiae kedi kesukecü la kedukhrikecü kro mu puo krüta thekrie-e se sierzhü zo. Pakistan chü separketuo la India nunu zorei kepekhre nu thezho kemo nunu thedo kekra chüzhie. U seyie-ue rüzapfü sikecü nunu kemezhie phi ba. Rüzapfü hako bu menetsei taketuo la daru semoruo kebau sü Akhand Bharat. Kijü pete tseütsatakezhü haue India kekuo genu rübei perhielie kevi zo. “Akhand Bharat” hauha seyieü nu kijürie / therie nu keze puo chükeba zasi rübei mo derei Indiamia chazou kenguu kelhou süüsü mhacha kekreikreikecü nu keze puo chükeba zasi. Indiamiae Akhand Bharat rüguolieketuo la kerheiro so (millions) pevowate. Indiamia kezekevi kemengu geinu kezekesuo rüzhü hau bu puo thela chülie süla Indiamia ha keze puo chü di thalie morosuo.

Yehzabo : Keze puokechü thechüu

Kedi ngulieketa seyie kekra rei yehzabo-u üse leshüda kemesatho puo üdi leya mu süue seyieu nu themia rüla kekrekreikecü bu keze puo chü balieketuo la puo mhatho kemeyie puo chüya. Yehzabo-ue puo kekuo se themia u rüla kreiketa, kedi kesukecü la terhükechü, naxalism, kebvükecü, politics nu mha puotou bamoketa, hako chü kemezhü shüketuo la keya khapie u tha kerünuo kerükrie lau, nanyü, thechü mu seyieu nu dieko tsükeshü rübei mo di puo geinu tsü mu the kepar peteu bie pejütseiwaya. Mhakesimia kekra rei u kele kezakecü, “U yehzabo-ue thiedzü India nu kelhouzho mu mechü kelhou / nacünanyü medzikevor zho tuoi morosuo’ isi. Rükri se di yehzabo pesiekecü tei hau nu teicie 1935 cie thezho chüpieketuo tsie ketso rei kedi mo ba zo. Americamia, Britainmia, Australiamia, Canadamia mu Irelandmia yehzabo dze zokecü huoyo phrü sirei thiedzü Indiamia yehzabo rhiu mu mechü mhasi kele noudoko dze phrü mo zo di kijü nu yehzabo kechatho puo chülie. Seyie tsali, seyie pfelha mu seyie nu themia rüla kekrekreikecü dzeko kepu kerüchü barei u seyieu kelhouzho la zowe kerüchü chie mo ta. Hau la Indiamia yehzabo-ue niakratsa kelhouzho bu u kegu/ theze sekebau nunu talie reta.

Yehzabo hau nu parliament mu Legislative Assemblies nu tsüphrüko la shüphrü tha kerükrie kerünuo puorei khashü mo. Yehzabo hau England nu ‘Westminster zho’ medzi di dzieyha ngu pekrathokelieu bu kuokelieu chütayakezhatuoi dzieyha liekecü zho-u bie kediwa mo. Dzieyha liekecü nu dzieyha krie za kitsuo ngulie shi isikecüko sa phrü mo ta. Dzieyha liekecü do hau Britishmieae u seyieu nu voketa teicie puo di puotie mese medzi vor mu thedo hau khrie sekelle puo chü kekreamonyü seyieu nu themia rüla kekrekreikecü ba phi zokemo la derei kekramia zho hau India nu rei puo tho chü pezha phi parta. Seyieu nu u tha kerünuo kerükrie lau, nacünanyü, thechü mu dieu kekreikeba puo nu thedo hakemhie se mhachüketuo kimhie di puo kru üdi pulie vi ga?Thedo haue seyieu nu political mezakecü nu mha kebvükecü, kezekesuo mu diethokemo hakemhiekö chü pekrashü keba zo.

India nu thiedzü dze phrüyakezhamia puo mu puo mhasi sou sekecü themia puo Dr. Satish Mittal-e thukeshü – “Rünou mo sekecü ketho puo sü India yahzabo-ue Indiamia kelhouzho, kele, kepele mu thiedzü seüdzü kevorko nunu chülie mo. Indiae puo kelhouzho mu ruopfü kitsa puo mieu (roots) bakemo la mha hako se ler thiethie kelhou nu seketuo puo kekuo tsa seta. Yehzabo-ue teicie thenyie-e voketa

ki Indiamia medzikevor kelhouzho-u geinu mhapuorei pralie (benefit) mota. Indiamia thiedzü kijüu la u rhie chükeshü uko kelhouzho, nacünanyü, zhorüli mhasi keviko, ruopfü kitsa morei u seyie isikecü yo puo rei yehzabo-u nu se mota süla Indiamia kekra mu kekramia mhakesimia kekra rei mha hako ngu di hau üse Indiamia yehzabo ükecü lelie reta. Yehzabo kitsa mhakesithomia puo Meherchand Mahajan-e Indiamia yehzabo hau üse thedze puo nu mha kekra tsei moketa tuoi di süko chükemezhü, chü kedi laketuo la cha. Mechü mezhü la mhachüyakezha krütamia puo Jayaprakash Narayan-e thukeshü –“Yehzabo hau ha India nunu penuolie mo derei mezhü niakratsa kelhouko doriekelle zo” isi.

Mechüu bu nuolhou tsüphrü zho-u kho kekrekewa

Indiamia kedi ngulieketa sie zorei sorkari sekeba thau bu puotou nu balieketuo la Britishmia khakeshü political, mechü kelhouzho mu yehzabo zho hako se u vie chü bazo mu hako geinu mechü nu themia ketsa kro-u, dalitko mu pherüna nu kelhouko dathe kreiwa di puo bu puo kro krei parta. Puo kere kekrekrekrekücü hako la themia ketsa kro-u, u rüla krekrekücü mu mia kele zeyakemo hako India nu tsü mu the parta. Kashmir nu kedi kesu di terhükechü la Article 370 separshü mu hau tsie rei rhüwa mo.

Kethokemo sadhuko mu babakoe thenumia gei kethenga thoko chü sede parta siro diethokemo rakako se vo uko ashramko nu kengukecü chü sidi yehzabo nu khakeshü mezhüko bu puo tho chülieketuo doko chü parta. Mha u ngo sekecü puo sü political krütakoe baba hako zhorüli kesuoko ngu phre barei dzieyha mu theba kesukecü nu uko meda kesuo la kethenga simo zo di nerhu tsu baba hako kelukecü chüta. Swami baba hakoe seyie nu kediethe themiako kedo di khunhie khunhie ki rei uko nuolhou chü pekra miemie pata. Seyie kele/ mezhü kepetsou la thenyie kekrekrekrekücü nyi parta sidi teicie kekra hai vota mu hau mechüu la kemichie kezha se puo. Thenyie hako la kedie chü zoshierie kediekinu rei uko la semorokesuo pete ngulie bata. Hamhie di piliticianskoe diethokemo la u pejokecü za krie puo donu za kenie – dia doki rübei siazha nguyakezha zo. Ketho nu putuoü ro diethokemo, mia gei thenga mhatho chüyakezha, raka pfhü kenguyakezha mu seyie kele/ mezhü petsouyakezha themia hakoe seyie nu thezho mu ahza kegupie uko likhuo nu shülieta zo.

Seyie kehoupuorei u themia tsopfhüko le di yehzabo-u nu thezho chü kedi laketuo le morosuo. India nu yehzabo-ue morokesuo teiko nu chükedilalieya. Hau la teicie 1952 cie nu vor thie ketso yehzabo-u nu mha kekra chü kedi vorzhie. Yehzabo isi liro thezho mu ahza nu puo tha rükriekecü. Nanyü nu leshüda Veda, Ramayan, Quran mu Bible hakoe chü kedi/ thu kedi lalieya mo derei yehzabo-ue sikecü vie mo süla tsie India nu ketsopfhü ze kesekebako chü kemezhü laketuo la thezho chü kedi laketuo le lalie zorei sünu mhapuorei kekrükecü bamo. Yehzabo nu rüdikecü morei thezho chü kedikecüko political mhiu nunu mehoshütuoö ro süue mechüu mu seyieu la kesia zo / u seyieu dukhrikewa mhie zotuo.

Theba vakhakecü zho-u rhu morokesuo

Indiamia yehzabo-ue teicie kekra theba vakhakecü zho-u se di mia u sa phrü moketa kro-u nu thepfuko khruohi vor. Mhatho haue phiyha kemeyie se puo süla Indiamia pete rei keze pfhe puo chü di mhatho hau nu kekhruohi morosuo. Puotei kichie puo mia sieketa themia hako bu vo ketsekethou mia lhouyakemo thechü nu lhou di kemezhie batuo ga. Uko bu Indiamia peteu ze keze puo chülieketuo la theba uko ya chü morosuo. Mia sie tuoketa Indiamia theba mu therhu ngu phrelie morosuo. Tsie teiu nu thezho-u meho menuoshü ro theba khapie uko tsü bazo sirei therhu la zowe khashüketuo mhapuorei pu kemecüshü mo mu hau la kezekesuo pesieshü di kepekrokecü nu kenourhe ba ükecü hau bu ketsokecü tha puo nu bate.

Dzieyha liekecü politics hau se mia sietuoketako geinu dzieyha kengulie mu hau geinu krütamia huo shükiraka phrü hulie kelho kengupie u vie chülie di politics nu u mhatho chü pekra miemie pata. Hau la seyie yehzabo nunu mezhü khapie mia sieketuo kro-u tsükeshüko political krütako bu kekratsa se u vie chülieta. Politics nu mhachü di mhanyi phikeba dalit kroko rei theba vakhakecü hau nu rei mevilieketuo la u rhie chü derei dalit nu mhakejüko huo vo ketsekethou nu lhoukebako la mha hau nu kemevi kidepuo ngulie bashi mia pete rei si phre ba. U kekhruohi kejö themia hakoe theba vakhakecü nu rei u ya jü siro therhu rei ngulieya mo.

Britishmiaie teicie 1921 cie nu nuolhou tsüphrü nu ‘Dalit’ isikecü thezau se keriethe chü. Britishmia mia kekhayakezha kro-ue devide and rule politics nu uko kru chülieketuo la ‘dalit’ ikecü die hau sekecü zo derei thie teiu nu Indiamiaie die hau sekecü nu kemichie kere se bakecü mho nu rei hau bu politics nu meruonya

puo kemhie di se bate. Tsie teiu nu India nu political party pete khre rei Hindumia nanyü nu u tha kerünuo kerükrie zho-u bu kuo parlieketuo la u rhie chü ba. Kekuo sekebakoe u tha kerünuoko bu rüsuoki nu vokecü, dzükhöu pete nunu dzü pfükecü, Hindumia u tha kerükrie kro-u ze keze puo chü di bakecü mu uko rhukecüu monyü mia sieketuo kro-u bu u tha kerünuoko kiekecü hindumiako isikiecü mese nu ‘dalitko isilie nuta. Politics nu tsie kekuo ssekeba krütako lanu ‘Dalit’ isikecü hauha mechü mu kishükinyi kethachü thau la zasi puo chü monyü dzieyha kengukecü hau se rütouvünuo puo kemhie si se u thuo u medora voliekevi vie puo chü bate. Hau la theba vakhapie mia sieketuo themiako tsü morosuo ba.

Kepekrokecü nu keze puo kechü mu krotho

Dalit krüta Smia puo kenie melie pheshie di diecha – “ Tilak, Taraju aur Talwar, Inko Maro Jute Chaar” ikeshü la mechüu nu keze puo kechü hau baketa medolie vi me? Seyie nu kezekevi, mechü keze puo kechü morei dalitko piesiekeshü hako puo rei krütako kele kemedo nu tuo mota sidi politics nu kekuo seketuo rübei pele bata. Hau geinu Rashtriya Swayamsevak mhatho puocapuolako silie di mechü keze puo kechü cha kevitho-u ngulie vi. ‘Dalit’ isikecü dieca hau Sangh leshükiniu, razhü chü, houzha mu kesekengukecü tei hako puo nu rei se mo siro kesekengukecü teiki kerüchükemie cayieko thupie kezakecü teiki zorei Sangh nu Dalitmia, Sikhmia morei Jainmia mia kitsuo bashikecü khashüya mo. Hako pete rei Hindumia krotho kezha nu zakro kro puo zo. Sanghko mhicieu sü kro hako pete bu mhacha pete nu vitseilieketuou süu sü kedi ngukemie. Sanghko pukecü, “Kebvükecü hau liro Hindumia nanyü nu u tha kerünuo kerükrie zho-u bie pekreikewa la par. Süla u tha kerükrie thau nu kebakoe u chie u vümiako kekrükewako chükemezhüketuo la pejoketuo chau liepie u vie chülie di kethachü lau ze vor Hindu krotho-u nu u tha ketoukecü nu shülie morosuo. Mu hau chüketuo la mechü rüsie puo chü morosuo ba”.

Rashtriya Swayamsevak Sangh-e mhakipuorei mia sieketuo kro-u la theba vakhakecü hau petsouya mo. Kijü nu kekuo puo rei süu kekhalie kenjü mu Sanghko rei mhakejüko siro mia sieketuo kro hau bu therhu ngulie morokesuo la u rhie chüzhie. Sanghko mia sieketuo kro-u ze di Teej nyiu rei nyi mu mia uko lhoukeba thechüko nu mhatho kekrekrekiecü chü di uko bu Sanghko mhathochieko nu kepekrolieketuo la mhachü vor. Süsie thenyi Rakshabandhan, Deepawali kemhieko rei uko ze kepeza nyikcü chüya. Kishükinyi thau nu kethachü

kro-u khrieshüketuo la mhachülie kevi sü Sangh krotho-u mhie di politics sakemo geinu rübei chüliekevi zo.

Rashtriya Swayamsevak Sanghkoe mhatho kekreikecü chükevor nu ‘Seva Basti’ isikecü mhatho-u nu mhakejü lau mu mia sieketuo kro-u la u thuo u zhazhü le mo di mhachü ba. Sanghkoe mia sieketuo kro-u mu mia u sanyü mokecü/ mia u khawaketako la mhachüya mu ukoe süko rhu se di süko la mhachü baya. Ketsa nu lhoyakezhako morei mia sietuoketa kroko, lieciemia morei mia lie chüyakezhamia lie vi derei Sangh nu liethokoe mechü keze puo kechü la uko mhatho-u nu tuo pedzü vozhü zo.

Britishkoe Hindutva petsoukecü

Kedi ngulietuo la melekecü nu u hükelie puo sü kekramia leshümhasi zho-u medzi mo di u thuo u seyieu nu leshmhasi zho puo chü separketuo kemengu puo ba. Britishmia Raj bu puo thela chüta kemochie Indiamiae mhakipuorei kekramia leshümhasi zho-u die chükebau nunu u shüphralie kenjü. Kekramia leshümhasi zho-ue Indiamia nanyü mu kelhouzho chatsa kevavuokecü mu le kepesuo pesieshü ba. Lord Macaulay-e pukecü – “U rhi mu u zie (blood) nu Indiamia chükecü tuotuo derei kedakecü nu u noukeleko mu u mhasi nu kekramia mhie tatuo mu sükoe krüta mu puo khrokeba so (millions) donu die kenie (bilinguals) pulieyakezhamia chütuo”. Hamhie di, Charles Travelian kekramia donu mhakesimia puoe puo leshüda nu thukeshü – “Kekramia diemvü nunu hükeshü hau India mu England keperokecüu chü kemeteikuo lietuo” idi pu. Indiamia khriesarüümiakoe nko diemvü hau se u krulieta tse nko üse chazoumia üdi le mo tatuo. Nko do-u (method) geinu pethapfülieketa la ukoe Hindumia mo di kekramia meta vakuo tatuo. Elphinstone ükecü kekramia Khristamia mhakesimia puoe pukecü, “A pelekecü Indiamia bu thenou kedilieketuo cha kevitho-u sü nko keleko/mharhüko uko bu chü mu zekelieu zo. A pelekecü seyie hau thezho mu zhorüli chatsa Europemia sietuoketa ca kemeyietho-u sü Hindu nanyü la mu chakha Hindutva hau biewa/ chüwa (removed) ro a nei setuo”.

Britishkoe kekramia leshümhasi zho-u se di Indiamia pethakeshü geinu puo bu seyieu nu puo mezhükeba themia kevimia puo chülieketuo puo mharhü ba mokecü mecü parte. Uko Hindu nanyü nu petsüketuoko bu thenou kedilie di Khrista nanyü zeta mu süu geinu Britishmia kekuo-u chü kemetei lieketuo cha puo

chülieta. Lord Macaulay-e teicie 1850 cie leshü thupie puo puo tsü di sie – “Hindumia kehoupuorei kekramia leshümhasi zho medziyakezhamia mhakipuorei puo nanyüu gei dietho tseishülie kenjü” idi thushü. Kekramia leshümhasi zho-u India nu vorketa sie mha rüdi kevor kezhatu-u sü seyieü chü kho kekrei pie puo kro kekrekreikecü chükewa. Lord Macaulay leshümhasi zho-ue Britishmia ‘divide and rule’ politics bu khriekelie puo chüketuo la puo mhatho kemeyie puo chüshü. Leshümhasi chau geinu kedierhekemo kekra sierta siro Arya mu Dravid, Hindu mu Sikh, Hindu mu Adivasi rüchüca (propaganda) hako puo kekuo resekecü chü mu hakoe tsierei mhakekra bie kethachü bazo.

Seyieü nu leshümhasi kemedzi zho semorosuoketa

Britishmia mia kekhaketuo zho , legal, administrative, leshümhasi, dienyä ikevoko India nunu pesieketuo kemerü se di Britishkoe leshümhasi zho puo chülie mu süu geinu India mu Europemia kele, shüphrükiko mu kelhou rhi hako chükecü nu puo mhatho kezha puo chüshü. Britishkoe leshümhasi zho hakemhie pie India bu medzikecü la Swami Dayanand, Swami Vivekananda, Swami Ramakrishna Paramhansa, Madanmohan Malaviya, Mahatma Gandhi ukoe thezho hau petsou di seyieü nu leshümhasi zho chü kemeteishü. Shanti Niketan mu Gurukul Kangri University pesiekecü, seyieü nu leshükiki pesiekecü, Vidhyapeeth ikevo hako chü pekuoketuo la uko rhie chü. Leshükiko kemerüü sü India nu leshümhasi petsoukebau geinu Indiamia kelashüketuou zo derei kemezhiekeshü geinu India peteu nu kekramia leshümhasi sou chü separtetuo chülie mota. Leshüki Banaras Hindu University thie ketso rei puo mhatho chü bazo me? Thie ketso rei leshüki hako puo mhatho chüzhüzo sirei seyie leshümhasi kemedzi zho bamoketa sie thiedzü kedi ngukelie mhodzü kemezhie kevor mhie leshükiko rei süu die (victim) chütatuo.

U seyieü nu thie ketso rei leshümhasi kemedzi zho tou zokecü bamo süla Britishmia thezho chükeshüü medzi bazo morosuo. Britishmia kevor mhodzü leshümhasi kemedzi zho ketho-u India nunu par mu süue pherünako pete nu keyie vo te derei mhasa kepfhü nunu kemedzi zho hau chü la kemosie, Lord Macaulay chükeshü leshümhasi kemedzi zho-u therhielie kenjü. U seyieü nu thie teiu nu u khieümhou keba mechü kelhou tha kekrekreikecüko mehoshü di seyie leshümhasi kemedzi zho nu kiu chü ro u tha kerükrie kerünuo lau (caste), nacünanyü mu thechüko bu keze puo chü balieketuo thashülie vi shikecü chü morosuote. Hako

chükecü mhodzü u political, mechü kelhou mu kishükinyi thau chükecü nu themia kimhiekcü semorosuo shiekcü le perie morosuo.

Shüphrüki sekebako, leshümhasi kezashükeba kepethako rei seyie nu leshümhasi la kemerü hau dze si phre bamorosuo. Hau chüketuo la Britishmia chükeshü leshümhasi zho-u vawa di Indiamia leshümhasi zho-u phrü pesou morosuo ba. Siro si phre bakecü puo sü Britishkoe Indiamia leshümhasi zho-u vawatuou di rhü keba teiki England nu leshümhasi zho-ue mia sie tuo zo mu chü tseilie mo üsi.

Leshümhasi mhitsieu liro themia chükehiekcü

Süteiki sü India nu rüna pete nu shüphrüki ba phreya. India nu Vidyarambh liro teicie pengou phrüya mu mia puoe kelhouzha 13, 14 ketso hau nu phrü voya. Dharmashastra, Logic, Mimamsa phrükecüko kelhouzha 15 nunu phrü sedetaya mu kephrüca süu nu si tseilie kemochie phrü zo votaya moro thelhi morei mhathomhachü huo chülie kemochie u shüphrü chü voya. India leshümhasi zho-u liro nanyü leshüda (scripture) medzi di chü mu sünu nanyü nu mhathoko mu thiethie kelhou nu u zho vitseikecüko nunu chü. Gram Sabhako bakecü la rüna nu mhathoko rübei zokemo khezhanuo mu dzieyha kechü zhokoe themia dzienu bazo. Gram Sabha hakoe mechüu nu thechü kekrekrekreküko nu leshümhasiu keza voshüya. Britishmia mhakesimiakoe pukecü India nu leshümhasi zho-u khriekelieu sü kepethako kro-u u rhie chükeshü la zo. India nu kepethako la liro kepetha kechü u va kra kecü la rübei zo mo derei seyie nu theja mhatho puo kemhie. India nu kepethakoe thezho – mhasidie, seyie nu thezhoko (national rules) , u kethekerekcü hako nu mhale mu mhasi phiya. “India nu terheiterhie kechümiako theza kevi kralieyakezha kemhie, kepethako rei thetshe süu kralie kevi tha nu ba. Uko migecko (ashes) se di seyie nu theza kevi mituu petushüya”.

Tsie teiu nu Indiae seyie leshümhasi kemedzi zho, themia chükehiekcü nu puoca nyiekcü puo semosuoba. Mha kere hau chü kemezhüketuoe Swadeshi, Swadharma, Swabhasha hako se di leshümhasi zho-u nu mhaca kemeyie chü morosuoba. Seyie nu leshümhasi zho-u bu mialiu chükehiekcü mu seyie nu themia zhoko, mhale chükehiekcü mu mhale kekuou memiekehüu se di puo kemerüu chü morosuo. Seyie nu thiedzü dze mu seyie kelhouzho hanie leshümhasi zho nu mha kemeyie puo chütuo mu sikelie geinu rübei seyie themia Swami Vivekananda, Swami Dayanand, Muhamana Madanmohan, Maharishi Arvind, Rabindranath

Tagore, Mahatma Gandhi, Lokmanya Tilak, Lala Lajpat Rai, Vipin Chandra Pal hako geinu seyie nu leshümhasi tsia lakeshü hako vi miemie sier leshümhasi zie kezha puo chülietuo. Kemosie Indiamiae Lord Macaulay leshümhasi zho süsü Indiamia chü pesuo mu Indiamia zhorüli keviko chü pesuokewa medzi vo zotuo mu sidi Indiamia chüpie kekramia mhie watuo.

Mhacha pete nu vikeheliaketuo la u thuo u kishükinyi chau chükelie

India bu mhacha peteu nu kekhakejü seyie puo chüliaketuo la kerüchü sie ro kijü rie, yehzabo, leshümhasi zho, kishükinyi thau nu kekhuohishükeba hako nu kekhakejü hau rükra motasuo. Indiamia mhasidie nu pukecü, themia puo kelhou nu puo mhitsieu sü kijü hanu kelhouki kenei ngulie mu hasieu kelhou nu kelakelie ngulieketuou zo isi. Kishükinyi chatsa mia pelekecü sa mo di mhachü mo liro u kenei ngulie lho. Die kerüü puo nu pukecü ‘BhukheBhajan Na Hoy Gopala’, keriekimia die nu liro, ‘Shari Madhyam Khalu Dharma Sadhanam’ süu sü themo-ue nanyü nu volieketuo cha puo süla themo-u bu vi shürho baketue meyie se. U seyie nu themoko sükosü Indiamia crore 125, u mo shürho-u se di zhorüli kevi chau nunu kishükinyi kralie baro süu geinu kenei vorya mu hau la kekramia bu u kekha mo di u thuo kishükinyi chau chülie morosuoba. Swadesh, Swadeshi, Swadharma hako pemvü di kishükinyi chau chü mo liro dietho kemo, kebvükecü, mechü kezekesuo hako siertatuo.

Indiamia nanyü leshüdako nu thu kemecümechie pie keba, themia, kikru, mechü, seyie bu shürho mu u thuo u keseliaketue mhaca kevi dia dojü morosuo; süko liro Dharma, Artha, Kama mu Moksha. Hako keze puo chükelie geinu mechüu nu kenei parya kekreamonyü mhaca dia hako pete rei huoniehüo se morosuo phrekecü la. Mechüu nu kebvükecü ba molieketuo, u zho u rüli kevi, shürho, keze puo kechü mu thepfu bakelie hako chüliaketuo la Karma- Purusharth hau semorosuo üsi. Artha liro themo-u mu mechüu theke kesier nu mhatho-u bu ketou nu balieketuo mu mhatho chükezhüu memiekezhü hako la semorosuo üsi. Hako geinu themia mo-u gei kemengu mu ketheguokelie hau rei semorokesuo lelieya. Kekhriekcü (sex) hau üse u mo gei ketheguokecüu chü kerükhrükeshü puo nunu le ta ro süu kenya zo. Niakratsa kelhouko kele nu ro hau puotou balievi derei Indiamia kelevu liro mhatho la u rhie chükeshü hau themia bu puo neilieketuou zo. Ca diau Purushartha liro Moksha – hau liro themia ruopfü kitsa kedojü chükezhü mu kijü nu kelhou nu rüve thelako ze kepero.

Gandhi – Nehru: Unie kele kekreketa

Seyieu bu puo nei mu khriekelie chülieketuo Purushartha dia hako chüpie kishükinyi chü separkecü nu puo bu puo thuo puo kesekelie chülie morosuo. Britishmia kishükinyi chü separkecü zho-u se India nu rüna kecüko nu keshü-ue seyieu la kepeka puo chü mu seyieu kedi ngulieketa sie rei thezho süu medzi zhü zo. Hau geinu u seyieu chü kesa laketuo la kerüchü kevo nu Mahatma Gandhi mu Pandit Jawaharlal Nehru unie kelevu kekreketa siro Indiamia kedi ngulieketuo la mhachükecü tei nu kekramia zho u pha seketuoko tsie rei chütsei mo ba zo. Gandhiji-e pherünako sa phrülie di mhathoki kecü nunu kishükinyi thau chükehie kho nyüta derei Nehruji-e mhathoki kezha, corporate houses hakemhieko nunu rüna nadiko sa di mhachü nyüta. Hamhie di unie donu kenourhe di mhachükecüu bamota.

“Pandit Nehru-e kishükinyi zho-u nu niakratsa kelhoumiako mhachükehiekecü do-u mu süue rüna nadiko nunu mhachükecü, kishükinyi se sikecü, lietho jükecüu chü pekra miemiekecü mu u khie u mhou thechüko chü pesuokecü hako pemvü di rhü separ. Nehru-e Gandhiji mhachükehiekeshetuo chau melie tseiwa derei puoe Gandhiji theja se di India nu Ato Kilonser chülie. Gandhi-e pukecü – “No puo ze mhachükehiekecü cha kiu nu votuo shüü a nki nu süu sishü nyü ba. A noukenyüu sü Indiamia nuolhou krieza 87 rüna kecüko nu lhou baya ükecü a Hind Swaraj nu thupie tuote süla mhachükehieketuo mharhüu mu pherünako bu kemeyietho-u chü morosuo kekrekilamonyü mharhü süu nunu chü mo liro pherüna nu kelhoukoe kethokemo mu thezie pekrukecü se u keya chütatuo.” Pandit Nehru-e dieyie hau phrükewa sie mezhü Gandhi die kela di dieyie hau thu la shü – “A teicie mepfü voketa ki n kelevu hako ‘Hind Swaraj’ nunu phrühate. Süteiki zorei a n kelevu süko pele mo. We mhachükehiekecü cha puo nu tuo sei vozhü zo kecü sie vikehielieketuo la kewhuokezhü hau nu mia sietatuo. Süla mhachükehiekecü hau nu rüna nadiko bu metsuou chü morosuo sidi pherünako chüpie rüna kezha rhiu nu shüwa morosuo. Kethokemo mu thezie pekrukecü se u noukenyüu chü kebachie süue themiako kelevu nu tsü mu the partatuo kekrekilamonyü uko kelevukemedo mu kelhouzho nu mia sie phi tuo zo kecü la.

Pherüna nu Swaraj – Themia la pekua di mhachükecü - Zhakrakecü zho

Seyieu nu Ato kilonser kerietu-u Pandit Nehru mu seyieu nu nuolhou krieza 87 kebako donu kediejokecü baketa tha kemecü shüta zo. Nehru-e puo chamezhiekcü kele hau la mhachükehiekcü chau geinu lietho mu u khie u mhouko chükehiekcü sedelie re bata. U seyie-ue thie ketso rei Nehru zhoko la kemezhie baya zo. Pherüna nunu ta se rüna nadiko nu vokecü kra miemietazhie, u khie u mhou geinu kemichie sevorshükeba mia pete mhodzü nu ngu parta, kenyimia mu kejumia donu kepetsekcü kra miemietazhie, lieciemiakoe u thuo u kerheiro pevowa bata, lietho jükecü kra miemietu, u ki u kru jükecü kra parta siro kekramia kishükinyi zho-u se Swadeshi mu Swadharma lielieketu la vo nadiko nunu ki lha 18-20 kebako chülie sidi u ki u kru kejúko mu pherüna nu kelhouko thau tha kekreiekcü chüwata. Mahatma Gandhi thukeshü ‘Hind Swaraj’, Deendayal Thengadi thukeshü ‘Shramik Niti’ hanie nu Indiamia mhasidie mu kelhouzhoko thupietuo mu hanie ha Britishmia kekuo sekeba teiu nu Indiamia kedi kecha la kemezhiekeshü nu mhatho kemeyie kenie. Mahatma Gandhi thukeshü ‘Hind Swaraj’ nu liro seyieu nu nuolhou krie za 87 ko pie nounyü kemeyieu chü mu hau la Gandhi leshüda ‘Hind Swaraj’ hau üse mechü mhodzü nu puo kele, puo kemerü kezakeshü puo üdi kie. Pandit Deendayal Upadhyay, Rashtriya Swayamsek Sangh nu Pracharak-u mu Bharatiya Jana Sangh nu general secretary chükebau mhatho nu liro themia puo kelhou nu puo chüümo, puo mhale, puo kelekemedo, mechü kelhou, ruopfü kelhou shürho hako chükehiekcü sevo Integral Humanism’ nu thupietuo. Hakemhie di Dattopant Thengadi, RSS nu Pracharak chükeba siro Bharatiya Mazdoor Sangh pesiekeshü rei puo leshüda ‘ Shramik Niti’ nu mhachüyakezha kro-u (working class) chükehieketuo mu piesieshüketuo la mharhü puo kesepie keba thupietuo. Hako zokemo miavimia kekra rei seyieu nu kishükinyi se vo kesakecü la vado u keleko kezashüya. Political party nu u nei u medokecü mho kholieketu la kishükinyi zho hamhiekcü se u vie chülie morosuo mu süu chülie ro seyieu nu mhapete chükehielieketu la cha khrüshülietuo.

India nu mia kekhapie u khro shülieketuo kelekemedo

Kijü therie, yehzabo, leshümhasi mu kishükinyi hako nu kedi ngulieketa ze di seyie nu kelhouzho nu kedi ngukelie hau rei puo kemeyie kreikuokecü puo ba. Kelhouzhokoe seyie puo kelhou nu mvüdzeu zo mu puo geinu thezie (blood) peta pie seyie mo-u gei shüshüya. Mia pele di lhouyakezha seyie nu kekramiakoe kelhouzho-u re keriethe chüya. Britishkoe nko gei rei sükemhiekcü chüshü. Khrista nanyü keyieshüketuo la u kelhouzho kekrekreikekcüko vawa. Indiamia diemvü, mhasidie, siele (memory), nacünanyü mu nanyü leshüdako, mechü pesiekcü, thiedzü dze mu kelhouzho rüdirülikecü hako pete bie kediwa mu sidi leshümhasi geinu se nhicunuoko pethakecü chübate. U kelhouzho kuo se di krukezhüu mia bu u kekhaecü teiu nunu thukhawate.

Kedi ngukelie sie u kelhouzho nu u chakha chü di u bu u rükhra chülie mo kebako rhüwa morosuota. Hau chüwa mo liro u seyie kedi ngulieta ükecü puoca jü. Thie teiu nu niakratsa kelhouzho bu India nu thenyiko, thehethie, nhicunuomia kepenuozha kehouchie, kishükiya hako theze se bate. Kijüu rüdirüli vorketa zau se di we u thuo u kelhouzhoko khawatazhie. Puotei kichie puo we lhou kevor mieu (roots) geinu u thuo u dathe batuo ga? We tsie kelhou teiu za se di teicie kekra kekramiaze keperhie kevorke dorielie di u mhokuo chü baketa mha hau u ngo sekcü puo. U mhale puotou mo baketa mu u mhaleu bu u kekha sebaketa la mo liro hau kedipuo ga? We kekramia whuowa di kekuo pie keteimia tsüketuo la kedi kechau nu keperhie vor mo. We mia ze keperhiekcü hau liro thiethie kelhou nu kekramia medziyakezha zho, kekramia kele mu kenanyükcü zho hako u chü pere baketa la mia ze keperhie ba. Hako la Mahatma Gandhi-e Ram Rajya sedelieta üdi kedingukelie pesishüwa.

Rüdiyecü sedeketa

Pandit Deendayal Upadhyay-e pukecü – “Nko kedi nguliete sirei seyie kekuou tsierei u seyie khie ba zo. Nko mia dorielie ba derei u seyie nu themia kemeyieko mo di mia sikemia dorielie ba. Vedas, Smritis, Gita, Upanishads mu Puranas hakoe nko la ketho ükecü thakeshüu mu kepeleu chü mo te derei süko sou nu Milla, Hegel, Adam, Smith, Marx mu Angelus hako bu u kepele mu ketho ücü thakeshüko chüte. Nko kelhouzho, thiethie kerüchükcü dieko pete rei chazou zhoko geinu hü kevor phre. Kezekevi la keperokecüko metei mo te. U seyie

kekhrieu pejëkewa la mhakere kekra bu sier bate. Nanyü mu kelhouzho u bie kethachüyakezhako khawa di u seyieü chü pekuoketuo la u rhie chü di puo keviko rükralie kemochie vikehielieketuo chau kha sebazotuo”. Thie Indiamiae theruo vikecü la rüdiketuo tekhrrie puo mele sedezhie. Rashtriya Swayamsevak Sangh hau dojükecü nunu political, mechü mu tsazho lieu nu seyie pecokecüu vor bate. ‘Ram Rajya’ nu Mahatma Gandhi mhitsieu puo mhatho chü sede parta. Sangh nu mhachüyakezhakoe mechüu ze di India nu kedi ngu tseilieketuo la tuo vozhüzo. Mhakekra chü parte derei mhakekra chülie mo bazo. Sanghkoe mha chülie mo keba hako la kemezhiezhü zo.

Kiü di u thuo u leshümhasi zho-u se mo ga?

Kedi ngukelie sie seyieü u thuo u leshümhasi kemedzi zho puo peba morosuo mo lho shi ikecü puorei khashü mota. Indiamia leshümhasi zho-ue kekramia khakeshü leshümhasi zho-u penyüwaketuo la chülie. Thiedzü seyie zayie la leshümhasi zho meliekewa-ue u seyie nu themia kemeyiemiako üse u melou kesuomia, seyieü la u phou khashüyakezhamia, Mughalko mu Britishmia geinu Hindu Aryanko pelhoukeshü, nko Sanatan diemvü hau thopie kuopfheko kelhou dze idi u kenga mu nanyüu se ler u bokecü chü, di siro ki üdi u seyieü nu mia kekhayakezha mu Indiamia tsazho siro leshümhasi zho petsouyakezha hako chü kediketuo la thehie chü mo ga?

Dr. Satish Chandra Mittal-e pukecü – “Indiamia kedi ngukelie sie leshümhasi rhiu bu niakratsa kelhoumia mu Europemia leshümhasi rhiu se baliekevi chüshü. Hau la kerieki leshümhasiko pejëwa mu u thuo u rükra mokecü chüta. Leshümhasi se di kishükinyi chatsa pralieketuo chü mu chükehie pie thelhi nu rei shükecü chüta. Mha hako chüketa la nu mhakesuo kekra, u zho u rüli mu kelhouzho hako bie pesuo/ rhu mokecü kra miemie parta. Indiamiae thiedzütho keriekimia teiki nu leshümhasi chatsa puo kekuo nyi di mha kekha vor. Indiamia kepethakecü nu u kelevu liro nanyüu mu ruopfü kitsa kelhou morei kelhou zhorüli keviko rüguo mu piesiekeshü. Kepethamia mu puo siedziko keperokecü nu u rhie chü di lhoukecü hau pie u chau chü. U kelhou nu chüliekevi mhaca diako, nanyü nu puo kevi kerko, nanyü nu mhatho chükecü nu puo mharhüko hako üse leshümhasi nu puoma kenyi mu u kelhou nu puoma kenyi chü. Pathanko mu Mughalko ze di mha kere kekra seüdzü zoshierei Indiamia leshüki nu siro mhasilieyakezha thechüko nu Indiamia leshümhasi hau bie kethachüwa mo.